

מסורת הש"ס

א) בערך ערך ארת גרם רבא וכן גרסי הרי"ף ורמ"ש, ב) זיל דתקן, ג) מור לת. גיטין טו: פ"א דידס מ"א, ד) זיל דתקן, ה) ותוס' ידים פ"א ה"ג ע"ש, ו) גרי"ש פ"א דידס מ"ב גרם אף על פי שפחותין וע"ש, ז) יומא עט. סוכה כו:, ח) כדליתא במ"ק טו. וזני מלא בפקתא דערבות וזני פרש"י פקתא דערבות בשוק של אותו מקום, ט) זיל כו', י) בס"א: לכוין, כ) ע"י מהר"מ שהארץ ואקוס טענות נפל בפסדים ע"ש,

גזיון הש"ס

גב' ואי בויג. ויקרעו שולמים כדלשון מב [מנ] יג) מתנגמין וזניו לנשיאון: תוס' ד"ה ואי ב' לא החמירו. ע"י נדה דף מט ע"א תוס' ד"ה סג:

מוסף רש"י

מי רביעית. כלי מחזיק רביעית מלא. מים (גיסין סו). ואפילו לשרים. כיון דמעיקרא הוה שיעורא וקאמו משירי טהרה (סס) ואז"ג דלית בהו רביעית לשני, הולא ואלאשון הוה ביה כדי שיעור נטילה (נזיר דח). אוכל. מאלל פחות מבצילא לא בני נט"י ולא בני סוכה ולא בני צרכת המזון לאחר, דדריש כ"י יודעה ואכלת וזבעת וברכת, אכלת שיש בה שביעה היינו כבצילא, אכל לפניו בבל דהו בני צרכה. שהרי נהנה ואסור ליהנות מן המזון בלא צמח (סס). שלשה קולין ברה כו, אחת שלא טעל ידיו אלא במפה כרץ ידיו משום איעוט הדעת ומזן לטובה אכלו ולא בירך אחריו (יומא עט).

רבינו גרשום

פקתא דערבות כו'. פקתא דערבות אין בו מים: ואחנו עלייהו כולי יומא. אחנו דאימת שחרצו ביום תאכלו לחם על אותה נטילה: בשעת הדחק אין כלומר היבא דלא שכיחי מיא. האי אריתא דדלאי אין נוטלין כו' כיצור הם עושין דולין מן הבור וממלאין צינורות כביביו להשקות השדות וה"ק כשממלאין הצינורות אין נוטלין מצינורות ואין מטבילין בה ידים מי שהיו ידיו טמאות. ואי מקרב לגבי דוולא כו' כלומר כשהדולה שופך אי מקריב ידיו לגבי דוולא כו'. ואי בויג דוולא בכונס משקה כו' כלומר אם נקוב דוולא כששמלא מן האריתא בכונס משקה: מילף לייפי חשובר כמחוברין לאריתא ואף מטבילין: כלי שניקב

פקסא דערצוס. בקעה של אותה מדינה ואין מים מזויין להסי: ופליגא

דרב. דשרי אפי' בלא דחק: האי אריתא דדלאי. יניור ששופכין לו

מים מן היאור בדלי והוא מוליך מים לשדות: אין נוטלין ממנו לידים.

לתת ידיו לתוכו ויקלחו המים לתוכן דלאו מכח גברא אמו שכבר עבר כח

פקתא דערבות כגון אתון דלא שכיחי לכו מיא משו ידייכו מצפרא ואחנו עלייהו לכולא יומא איבא דאמרי בשעת הדחק אין שלא בשעת הדחק לא ופליגא דרב ואיבא דאמרי "אפילו שלא בשעת הדחק נמי והיינו דרב אמר רב ^בפפא ^בהאי אריתא דדלאי אין נוטלין ממנו לידים דלא אתו מכח גברא ואי מיקרב לגבי דולא דקאתו מכח גברא נוטלין ממנו לידים *ואי בויג דולא בכונס משקה מילף לייפי ומטביל בה את הידים ואמר רבא ^בכלי שניקב בכונס משקה אין נוטלין ממנו לידים ואמר רבא ^בכלי שאין בו רביעית אין נוטלין ממנו לידים איני והאמר רבא בלי שאין מחזיק רביעית אין נוטלין ממנו לידים הא מחזיק אע"ג דלית ביה לא קשיא הא לחד הא לתרי ^גדרתניא ^גמי רביעית נוטלין לידים לאחד ואפילו לשנים אמר ליה רב ששת לאמימר קפדיתו אמנא א"ל אין ואחזותא א"ל אין ואשיעורא אמר ליה אין איבא דאמרי הכי אמר ליה אמנא ואחזותא קפדינן אשיעורא לא קפדינן ^דדרתניא מי רביעית נוטלין לידים לאחד ואפי' לשנים ולא היא שאני התם משום דקאתו משירי טהרה אתקין רב יעקב מנהר פקור נטלא בת רביעתא אתקין רב אשי בהוצל כוזא בת רביעתא ואמר רבא מ'מגופת חבית שתקנה נוטלין ממנה לידים תניא נמי הכי ^המגופת חבית שתקנה נוטלין ממנה לידים ^וחמת וכפישה ^ושתקנן נוטלין מהם לידים ישק וקופה אע"פ שמקבלים אין נוטלין מהם לידים איבעיא להו מהו לאכול במפה מי חיישינן דלמא נגע או לא ת"ש ^זוכשתנתו לו לרבי צדוק אוכל פחות מכביצה נוטלו במפה ואוכלו חוץ לסוכה ואין מברך אחריו מאי לאו הא כביצה בעי נטילת ידים דלמא הא כביצה בעי סוכה ובעי ברכה תא שמע כ'דשמואל אשכחיה לרב דקאביל במפה אמר ליה עברדן

במסכת ידים שזריך מים ואינם נשנים ומיהו אם צפעם אחת שופך מים הרבה כשיעור רביעית ידים ^פצ"ב מ"א) ידו אחת צשטיפה אחת ידו טהורה שמי ידיו משטיפה אחת ר"מ מטמא עד שיטול מי רביעית פירוש ואפילו באין משירי טהרה דלא צנו רביעית כשנוטל צשמי שטיפות והשתא דליכא אלא שטיפה אחת זריך רביעית צשטיפה זו אכל צנוטל ידו אחת לא זריך רביעית כי אמו משירי טהרה אלא שתאף אותה שטיפה מרובה כשמים: **ו**א"י בויג דולא בכונס משקה מילף לייפי. ואע"ג דלענין נטילה כל גופו לא מהני מתרי טעמי דנזוק אינו חבור וגם צעינן כשפופרת הנוד לענין עירוב מקוואות גבי רביעית ידים ^קלא ההמירו:

קפדיתו אחזותא. והא דתנן במסכת ידים ^פפ"א מ"ג) נפל בהן דיו או קנקנתום ונשתנו מראיהן פסוליין דלמא הני מיילי לתרומה:

ול"א היא שאני התם דקא אתו משירי טהרה. משמע דמעיקרא צעי למימר דאפילו הראשון לא צעי שיעור ותימה דהא אף לראשון ומסיק דשאני התם דאתו משירי טהרה: **מגופת** חבית שתקנה. פ"י בקונטרס שחקקה לו נראה דבלא חקיקה היא רביעית אלא שמשופעת היא ואינה יושבת אלא מסומכת כעין כסוי כסות של כסף וכסוי קנקנים ותקנה היינו שהרחיצה מלמטה עד שיושבת שלא מסומכת וקודם שתקנה אין נוטלין ממנה דאין בית קבול שלה חשוד כיון שאם צא להושיצ בלא סמיכה היו המים נשפכין ואין נשאר בהם רביעית ואמר לעיל כלי שאין מחזיק רביעית אין נוטלין ממנה וכן משמע במסכת ידים ^שס מ"צ) דחשיב מגופת חצית צהדי דפנות הכלים דאין מחוסרין חקיקה אלא לפי שאין יושצין שלא מסומכין כדפרשיות: **ו**ל"א ברך אחריו. סבר כרבי יהודה דצעי כבצילא דדריש ואכלת וצצעת אכילה שיש בה צצעה דהיינו כבצילא צפרק ג' שאכלו (בכרות מט:). ודוקא לאחריו אכל לפניו משמע דמצדן וכן לר"מ דפותר צפחות מכזית היינו דוקא לצסוף אכל בתחלה מצדן אף צפחות מכזית וצהדיא מדקדק צירושלמי הכי שייך לומר דיו ומצדן בתחלה אמשחו ואע"ג דלא מצדן צסוף דאזנו ק"ו אינו אלא גילוי צעלמא דצרכה דלפניו לאו דאורייתא כדתנן צפרק מי שמתו ^שס דף כ:). צעל קרי על המזון מצדן לאחריו ואינו מצדן לפניו וכן צפרק היה קורא ^טש טו). תניא הפועלים שהיו עושים מלאכה אכל צעל הבית ואוכלין פתן אין מצרכים לפניהם אכל מצרכים לאחריהם שמי צרכות: **מ**א"י לאו הא כביצה בעי נטילת ידים. תימה היכי מני למימר הכי הא ע"כ בתרומה אפי' כבצילא לא צעי נטילת ידים דהא המירו מפה לאוכלי תרומה דרבי צדוק כהן הוה כדמוכח צפ"י מי שמתו ^ססכ כ:). צני מדלגים היינו ע"ג ארונות כו' וצפ"י כל פסולי המוקדשין וליטעמין. [ע' תוס' יומא עט: ד"ה הא ותוס' סוכה כו. ד"ה הא כבצילא: דף טו:.) והיה אוכל חולין על טהרה תרומה ^סו"ל דהוה מני למימר וליטעמין.

כל הבשר פרק שמיני חולין

קו.

הא"י אריתא. פ"י בקונטרס יניור ששופכין לו מים מן היאור בדלי והוא מוליך מים צדה אין ר"ל שיהא הנינור קרוי אריתא דהא יאורים מתרגמינן אריתי וצפ"י הפרה ^צצ"ג כ:). אמר הווא תורא דנפל לאריתא ומשמע שם שהוא עמוק עשרה טפחים:

דל"א אתו מבח גברא. פירש צהלכות גדולות שמומר להטביל ידים בתוך הכלי דחשיבא נטילה והציא רליה מפ"צ דזבחים ^{דף כא}). דלציצילא להו מהו לקדש ידיו ורגליו צכיור ממנו אמר רחמנא ולא לתוכו משמע דצקיזוש ידים מצעי ליה משום דכתיב ממנו אכל צנטילת ידים אפילו בתוכן מותר וקשה לפירושו דהכא אמר אינו נוטל ממנו דלא אמי מכח גברא משמע דצעינן כח גברא השופך ומיהו י"ל דצעינן נטילה מן הכלי צין טובל על ידיו בתוך הכלי וצין שופך מן הכלי על ידיו יש כאל נטילה מן הכלי אכל הכא ידיו חוץ לכלי הן וכבר פסק כח הכלי כשהמים צאים עליו הלכך אין כאל נטילה מן הכלי וגם טבילה אין כאל שהן שאוצין והא דנקט דלא אמו מכח גברא לאו דוקא מכח גברא אלא משום דלא אמו מכח כלי דצעינן נטילה מן הכלי י"י משום דתנן צמס' ידים צפ"ק ^ממ"ה) הכל צשרין ליתן מים לידים אפילו חרש שוטה וקטן ומניח חצית צין צרכיו ונוטל ומניח חצית על צדו ונוטל הקוף נותן לידים רבי יוסי פוסל צבניהם פירוש צקוף וצחצית נוטה על צדו והמים נשפכים מאלהיהן דצעי רבי יוסי מכח גברא ות"ק לא צעי אלא שיהא כח כלי והשתא שזעתא דנקט כח גברא אמי כרבי יוסי אכל ההלכות גדולות אי אפשר להעמיד אלא כדננן וזריך להחמיר כיון דסוגיא דשעמתינן כרבי יוסי ואם אדם נוטל ידו אחת וחזר ומשפשף צחצרתה זריך לחזור וליטול כדלמרינן צפרק שני ידיים ^ממ"ג) נטל ידו אחת ושפשף צחצרתה טמאה ואם שרה פתו צמים או הדיח צהן את הכלים פסולים לנטילה ואם הדית צהן ידיו צשרין דהכי תנן צמסכת ידים וזריך לשפוף מים על ידיו ג' פעמים פעם ראשונה כדי להעציר טיט ודבר החוץ מעל ידיו ופעם שניה לטהר ידיו ופעם שלישית לטהר אותן מים וכן מוכח צמנה דוכתין

ידים צשטיפה אחת ידו טהורה שמי ידיו משטיפה אחת ר"מ מטמא עד שיטול מי רביעית פירוש ואפילו באין משירי טהרה דלא צנו רביעית כשנוטל צשמי שטיפות והשתא דליכא אלא שטיפה אחת זריך רביעית צשטיפה זו אכל צנוטל ידו אחת לא זריך רביעית כי אמו משירי טהרה אלא שתאף אותה שטיפה מרובה כשמים: **ו**א"י בויג דולא בכונס משקה מילף לייפי. ואע"ג דלענין נטילה כל גופו לא מהני מתרי טעמי דנזוק אינו חבור וגם צעינן כשפופרת הנוד לענין עירוב מקוואות גבי רביעית ידים ^קלא ההמירו: **קפדיתו אחזותא**. והא דתנן במסכת ידים ^פפ"א מ"ג) נפל בהן דיו או קנקנתום ונשתנו מראיהן פסוליין דלמא הני מיילי לתרומה: **ו**ל"א היא שאני התם דקא אתו משירי טהרה. משמע דמעיקרא צעי למימר דאפילו הראשון לא צעי שיעור ותימה דהא אף לראשון ומסיק דשאני התם דאתו משירי טהרה: **מגופת** חבית שתקנה. פ"י בקונטרס שחקקה לו נראה דבלא חקיקה היא רביעית אלא שמשופעת היא ואינה יושבת אלא מסומכת כעין כסוי כסות של כסף וכסוי קנקנים ותקנה היינו שהרחיצה מלמטה עד שיושבת שלא מסומכת וקודם שתקנה אין נוטלין ממנה דאין בית קבול שלה חשוד כיון שאם צא להושיצ בלא סמיכה היו המים נשפכין ואין נשאר בהם רביעית ואמר לעיל כלי שאין מחזיק רביעית אין נוטלין ממנה וכן משמע במסכת ידים ^שס מ"צ) דחשיב מגופת חצית צהדי דפנות הכלים דאין מחוסרין חקיקה אלא לפי שאין יושצין שלא מסומכין כדפרשיות: **ו**ל"א ברך אחריו. סבר כרבי יהודה דצעי כבצילא דדריש ואכלת וצצעת אכילה שיש בה צצעה דהיינו כבצילא צפרק ג' שאכלו (בכרות מט:). ודוקא לאחריו אכל לפניו משמע דמצדן וכן לר"מ דפותר צפחות מכזית היינו דוקא לצסוף אכל בתחלה מצדן אף צפחות מכזית וצהדיא מדקדק צירושלמי הכי שייך לומר דיו ומצדן בתחלה אמשחו ואע"ג דלא מצדן צסוף דאזנו ק"ו אינו אלא גילוי צעלמא דצרכה דלפניו לאו דאורייתא כדתנן צפרק מי שמתו ^שס דף כ:). צעל קרי על המזון מצדן לאחריו ואינו מצדן לפניו וכן צפרק היה קורא ^טש טו). תניא הפועלים שהיו עושים מלאכה אכל צעל הבית ואוכלין פתן אין מצרכים לפניהם אכל מצרכים לאחריהם שמי צרכות: **מ**א"י לאו הא כביצה בעי נטילת ידים. תימה היכי מני למימר הכי הא ע"כ בתרומה אפי' כבצילא לא צעי נטילת ידים דהא המירו מפה לאוכלי תרומה דרבי צדוק כהן הוה כדמוכח צפ"י מי שמתו ^ססכ כ:). צני מדלגים היינו ע"ג ארונות כו' וצפ"י כל פסולי המוקדשין וליטעמין. [ע' תוס' יומא עט: ד"ה הא ותוס' סוכה כו. ד"ה הא כבצילא: דף טו:.) והיה אוכל חולין על טהרה תרומה ^סו"ל דהוה מני למימר וליטעמין.

צלס

עין משפט ונר מצוה

ל"ו א מיי פ"ו מהל' צרכות הלכה י' נטוש"ע א"ח סימן קסד סעיף א':
ל"ח ב מיי שם הלכה יד ועי' צ"ח סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' קנט סעיף א' ויכרך אלפס בכרות פ"ח דף מה: וגרסמו אמר רבא וע"ש עוד דגרסא אחרת היה לו בסוגיא דהכא והביאו הרמ"ש הכא צסימן יד':
ל"ט ג ד מיי שם הלכה יא יב ועיין צ"ח טוש"ע שם סעיף א' וסי' קס סעיף יג ויכרך אלפס שם דף מו. וגרסמו א"ל רב אשי לאמימר:
ל"מ ה מיי פ"יא מהלכות מקוואות הלכה ח ועי"ש סמג שם טוש"ע א"ח סי' קס סעיף יג:
מ"א ו ז מיי פ"ו מהל' בכרות ה' [ד'] א טוש"ע שם סעיף ה:
מ"ב ח מיי פ"ו מהלכות בכרות הלכה יא טוש"ע א"ח סי' קנט סעיף ג:

מ"ג ט י מיי שם הלכה יא טוש"ע שם סעי' ד:
מ"ד כ מיי פ"ו מהלכות בכרות הלכה יח ועי' שגשגות וביכ"מ סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' קסג סעיף ה:

שיטה מקובצת

א' פ"י בקונטרס שחקקה ונראה דבלא חקיקה היא מחזקת רביעית וכו'. ונ"ב ואיצטריך לדיוקא:

רבינו גרשום (המשך)

בכונס משקה אין נוטלין ממנו לידים כלומר דלאו חשוב כלי: ל"ק הא אחד הא לתרי כלומר אחד אצי"ג דלית ביה לתרי אי אית ביה רביעית אין אי לא לא. קפדיתו אמנא כלומר דאי נקיב בכונס משקה (אין) לא נטילתו מניח: קפדיתו אחזותא שיהא לחן מראה יפה: קפדיתו אשיעורא שיהא בו רביעית: ולא היא ההם דקא אתו משירי טהרה. כלומר אם יש בו רביעית מתחלה נוטלין ממנו אפי' לשנים אצי"ג דלא מטו לכל חד וחד אלא חצי רביעית דקא אתו משירי טהרה מרביעית אבל אם אין בו מתחלה אלא חצי רביעית או משוה פחות מרביעית כיון דמתחלה לא היה בס כדי טהרה אין נוטלין: נטלא בת רביעית. כלומר כלי שמתחיל רביעית ליטול בה ידים. כוזא כלי חרש: מגופת חבית שתיקנה (כו) [ותן] דבר ששומתינן בו כלי חרש ותוקן המגופה עצמה. חמת וכפישה. חמת כלי עור הוא. כפישה שמתקנין למים. חסל והקופה. כלומר מפני כפיה: מהו לאכול במפה. כלומר [מן] שלא נטל ידיו מהו שיכרוך ידו במפה כדי שלא יגע בפת ויאכל מי חיישנין שמה יגע או לא: נטלו במפה ואכלו חוץ לסוכה כלי' בלא ג"י אכלו והוכן הלכה זו